

Arhive românești în Ucraina: Fondul Prefectura județului Cernăuți

Radu Florian Bruja

Keywords: *Archives in Ukraine; Prefect's Office; Bukowina*

Arhivele cernăuțene dețin fonduri și documente din zona Hotinului din nordul Basarabiei, din ținutul Herța din fostul județ Dorohoi și din partea de nord a Bucovinei, teritorii care actualmente aparțin Ucrainei.

Pentru cercetarea istoriei teritoriilor din zona Hotinului din nordul Basarabiei, din ținutul Herța din fostul județ Dorohoi și din partea de nord a Bucovinei, teritorii care actualmente aparțin Ucrainei, deosebit de importante sunt Arhivele de Stat ale Regiunii Cernăuți, unde se găsește o serie de fonduri care conțin informații necunoscute despre diferite teme studiate. Dintre acestea, Bucovina este, firesc, cel mai bine reprezentată în fondurile documentare ale arhivelor cernăuțene. Cele mai multe se referă la perioada în care Bucovina a făcut parte din diversele structuri ale Statului austriac imperial. Însă în cele mai multe lucrări de specialitate, perioada din istoria Bucovinei cuprinsă între Unirea din 1918 și raptul sovietic din 1940, respectiv 1944, lipsește. În acest context, pentru studierea istoriei contemporane a României, deosebit de prețioase sunt fondurile care conțin documente create de instituțiile statului român din perioada interbelică. Dacă sub raport cantitativ arhivele de la Cernăuți nu dețin foarte multe dosare pentru investigația istoriografică, iar acestea nu sunt voluminoase, sub raportul documentării, informațiile descoperite aici sunt foarte valoroase. O serie de referințe despre situația Bucovinei în perioada austriacă sau a județelor Cernăuți, Dorohoi, Hotin și Storojineț pot fi consultate și comparate cu cele din țară. Multe din datele istorice despre situația din nordul țării sunt necunoscute cercetătorilor români și aduc o contribuție semnificativă la cunoașterea întregului fenomen. În studiul de față ne propunem o trecere în revistă a fondului Prefecturii județului Cernăuți. Documentele grupate în acest fond sunt create de către prefectura județeană, în perioada în care nordul Bucovinei a aparținut statului român: 1919-1940, respectiv 1941-1944.

Se impune o scurtă trecere în revistă a istoriei administrative a ținutului Bucovinei. Din punct de vedere administrativ, în anii 1918-1925 Bucovina era împărțită în 11 județe: Câmpulung, Cernăuți, Cozmeni, Gura Humorului, Rădăuți, Siret, Storojineț, Suceava, Vășcăuți, Vijnița și Zastavna. Noua împărțire teritorial-administrativă din 1925 a României a consacrat doar cinci județe pentru Bucovina și anume Câmpulung, Cernăuți, Rădăuți, Storojineț și Suceava. De asemenea, Unirea de la 1918 a permis introducerea limbii române în administrație, justiție și școală. Printr-o hotărâre a Consiliului de Miniștri, minoritățile au fost nevoite să învețe limba română, în timp de un an. De cunoașterea limbii oficiale a statului era condiționată păstrarea slujbei pentru angajații din sectorul de stat. De asemenea,

cunoașterea limbii oficiale a statului era o condiție prevăzută de Decretul-lege din 16 iunie 1919, prin care li se recunoștea cetățenia română locuitorilor din Bucovina¹. Foarte multe documente studiate de noi în fondul prefecturii privesc aceste aspecte. De asemenea, o serie de localități care aveau nume germane au fost schimbate, primind denumiri românești. Inclusiv numele străzilor din orașele Bucovinei au fost modificate². Astfel, pentru primii ani există în dosarele fondului și documente redactate în limba germană sau bilingve.

În ceea ce privește județul Cernăuți facem câteva precizări. Unitatea administrativă aflată în centrul atenției noastre avea 1.711 km², cu o populație de 316.471 locuitori, conform datelor din 1938, dintre care 193.881 în mediul rural și 129.590, în mediul urban în orașele Cernăuți, Cozmeni, Sadagura, Zastavna. Conform împărțirii administrative din august 1938, în județ existau cinci plase: Plasa Cosminului, Plasa Nistrului, Plasa Prutului, respectiv Plasa Șipenițului³. Județul Cernăuți avea o populație majoritar românească, dar în satele din Coțmani, Vășcăuți, Vijnița și Zastavna populația ucraineană era majoritară. În orașul Cernăuți, populația evreiască deținea cea mai mare pondere, conform aceluiași date. Germanii erau a doua comunitate din capitala Bucovinei. Polonezii erau pe locul patru între comunitățile din Cernăuți⁴. Procesele complexe de unificare administrativă i-au pus față în față pe români cu reprezentanții celorlalte etnii. În 1919 s-a remarcat în Bucovina un clivaj politic dominat de situația naționalităților. Soluția propusă de la București pentru integrarea minorităților în structurile statului a reprezentat, mai degrabă, eliminarea lor, atât din administrație cât și din economie. Sensibilitățile tineretului român din Bucovina au fost atinse de participarea largă a minorităților la conducerea provinciei, mulți considerând că românii erau mai dezavantajați în România decât au fost în perioada austriacă⁵. Minoritățile au căutat să își mențină individualitatea națională, în timp ce populația românească a căutat să se integreze vieții politice din România, aderând la curente epocii. Pentru întreaga perioadă interbelică, documentele fondului Prefecturii județului Cernăuți sunt foarte bogate în detalii privind raporturile dintre diferitele comunități etnice.

Numeroase dosare conțin date despre alegerile din Bucovina, atât cele generale, cât și cele complementare sau locale, dar nu trebuie neglijate cele ale diverselor asociații sau structuri de conducere din localitățile județului. Județele Bucovinei au avut un comportament electoral diferit de majoritatea țării. Cu un electorat diferențiat, județele Bucovinei s-au înscris în linia votului anti-putere și chiar anti-sistem, în perioada interbelică. În general, electoratul bucovinean era mai pregătit pentru jocul democratic decât în alte părți. Relativa civilizare, urbanizare și industrializare a provinciei au făcut ca votul să se orienteze în funcție de programul

¹ Doina Alexa, Ion Nistor – *dimensiunile personalității politice și culturale*, Rădăuți 2000, p. 188.

² ****Букovina 1918-1940 pp.: Зовнішній вплив та внутрішній розвиток (Матеріали і документи)*, Cernăuți 2005, p. 84-85.

³ Emil Satco & Ioan Pînzar, *Prefectura. Repere istorice locale*, Iași 1995, p. 118.

⁴ *Minoritățile naționale din România 1918-1925* (coord. by Ioan Scurtu & Liviu Boar), București 1995, doc. 24, p. 185.

⁵ Dan Jumară, *Societățile culturale academice românești din Bucovina în perioada interbelică*, Iași 2005, p. 105.

partidelor. Votul acordat de bucovineni partidului care organiza alegerile era influențat de convingeri politice și nu de subcultura electorală care a caracterizat epoca. De exemplu, în județul Cernăuți 40% din populație era angrenată în activități neagricole, iar 30% din electoratul din Cernăuți locuia în mediul urban. Componenta importantă minoritară din aceste județe, cum era cazul județului Cernăuți, a diversificat votul, germanii, ucrainenii și polonezii având proprii lor candidați. De asemenea, s-a constatat o puternică tendință socialistă în exprimarea dezideratelor politice ale electoratului datorată respingerii partidelor de guvernare, nu unui conflict de clasă. Astfel, partidul care organiza alegerile a primit la Cernăuți procente electorale sub media țării, în vreme ce principalul partid de opoziție depășea media țării. Multe voturi au mers la partidele care contestau sistemul politic, mai ales după dezamăgirea provocată de Partidul Democrat al Unirii⁶. Aceste aspecte pot fi extrase din analiza documentelor fondului propus de noi.

Se impun, de asemenea, și câteva precizări privind evoluția instituției creatoare a documentelor. Prefectura județului Cernăuți a fost creată la 12 noiembrie 1918, conform legii temporare a Consiliului Național Român "Despre organizarea puterii în Bucovina", în locul administrațiilor districtuale austriece, și era organul superior administrativ al puterii în județ. Prefectura a înlocuit fostele administrații ținutale austriece, dar pentru primii ani a păstrat structura și funcțiile lor. Până în 1925, s-a subordonat Secretariatului Ministerului de Interne al Bucovinei (1918-1923), iar ulterior Directoratului General de Interne al Bucovinei. Din 1925 a devenit dependent de Ministerul de Interne, iar din 1929 Directoratului ministerial II pentru Bucovina. Apoi, la 1931, a trecut în subordinea Inspectoratului general administrativ al Bucovinei, revenind în 1934 în subordinea Ministerului de Interne. În anii regimului autoritar carlist, Prefectura a fost dependentă de rezidentul regal al Ținutului Suceava (1938-1940).

Prefectura era alcătuită din consiliul județean, reprezentantul județean și instituția prefectului. Consiliul județean se alegea pentru un mandat de patru ani, dar a fost influențat de instabilitatea politică din țară. Prefectul era și el înlocuit, odată cu schimbarea autorităților centrale. În competența consiliului județean intrau toate problemele administrativ-gospodărești conform legislației în vigoare. Consiliul se ocupa cu probleme administrativ-financiare, obștești, ale cultelor și educației, sanitare și asigurării sociale. Reprezentanții celor cinci comisii ale consiliului județean alcătuiau organul reprezentativ, care înlocuia consiliul județean în pauzele dintre sesiuni. Pe lângă aceasta, organul reprezentativ mai îndeplinea și funcțiile de control și consultare ale prefectului. După legea administrativă din 13 august 1938, consiliul județean și organul reprezentativ au fost transformate într-un organism superior pentru întregul ținut Suceava, care îngloba șapte județe. Totodată, instituția prefectului a devenit un instrument de control.

Prefectul era numit prin decret regal la propunerea Ministerului de Interne și conducea administrația județului. Era reprezentantul guvernului și al executivului în județ, efectua controlul asupra tuturor serviciilor administrative, urmărea folosirea legislației și ordonanțelor cu caracter general, hotărârile consiliului județean și ale

⁶ Stelu Șerban, *Elite, partide și spectru politic în România interbelică*, București 2006.

organului reprezentativ. De asemenea, prefectul se afla în fruntea poliției și jandarmeriei județene, urmărea activitatea instituțiilor caritabile și ale asigurărilor sociale. Prefectul avea în vedere deschiderea ședințelor consiliului județean și ale organului reprezentativ, numea funcționarii prefecturii. Pe lângă prefect activa consiliul prefecturii, care era alcătuit din prefect, primarul orașului, specialiști județeni în diferite domenii, procurorul de tribunal, reprezentanți ai organelor de poliție, membri ai organismelor reprezentative. Consiliul ținea ședințe o dată pe lună și coordona lucrul serviciilor administrative. Ajutorul prefectului era subprefectul, căruia i se subordonau pretorii și primarii. Prefectura efectua conducerea vieții administrative a județului, urmărea ordinea publică și starea de spirit a populației, împreună cu organele militare, ale poliției și jandarmeriei.

În luna iunie 1940, prefectura și-a încetat activitatea, odată cu ocuparea nordului Bucovinei de către URSS. În iulie 1941, după intrarea armatei române în Bucovina, prefectura și-a reluat activitatea, fiind subordonată Directoratului administrativ al guvernatorului Bucovinei (1941-1944). Prefectul devenea un ajutor al Guvernatorului, iar aparatul Prefecturii a fost diminuat. În anii celui de al doilea război mondial, prefectura județului era formată din prefect, devenit organul de control și îndrumare, un locțiitor și personalul de birou⁷. Și-a încetat activitatea în luna martie 1944, după a doua ocupare a Bucovinei de către armata sovietică.

ceea ce privește evoluția instituției Arhivelor în Bucovina se impun câteva precizări. Abia la 2 iulie 1895 a fost creată Arhiva Direcției ținutale a Bucovinei, dar organizarea s-a amânat până în septembrie 1907, sub comanda profesorului universitar Vladimir Milkovici. Din păcate din prima arhivă s-au păstrat puține documente (sub 1.000), cele mai multe pierzându-se în anii primului război mondial⁸. Aceste documente s-au păstrat în Arhiva Prefecturii județului Cernăuți până în 1927, împărțite în două categorii: documentele Direcției districtului Bucovina, date între 1786 și 1854, și documentele Comisiei ținutale a Bucovinei, cuprinse între 1854 și 1897. Alte documente care se află în arhiva prefecturii sunt cele ale Direcției ținutale a Bucovinei, între 1855-1918, ale Administrației Bucovinei, date între 1918 și 1923, și cele ale Consiliului școlar al Ținutului⁹. În 1922, Secretariatul de Interne al Bucovinei a organizat o echipă pentru selecționarea și sistematizarea materialului arhivistic al fostei direcții. Doi ani mai târziu, a fost creată Comisiunea Arhivelor Statului din Bucovina, subordonată Direcției Generale a Arhivelor Statului din România. Un rol important pentru conservarea documentelor l-a avut Legea pentru organizarea Arhivelor Statului din 12 iulie 1925, prin care erau create patru direcții regionale ale Arhivelor, la Iași, Cluj, Chișinău și Cernăuți, subordonate Arhivelor Ministerului Instrucțiunii¹⁰. Membrii Comisiei, între care s-au remarcat Ion Nistor, Raimund Friedrich Kaindl, Vasile Grecu, Teodor Balan, Alexandru Bocănețu sau Simion Relli, inspectau arhivele instituțiilor statului care își aveau sediul în Cernăuți

⁷ Pavel Morariu, *Bucovina sub regimul Antonescu (1941-1944)*, 1: *Administrație. Economie. Societate*, Chișinău 2004, p. 53-54.

⁸ Iurii Leapuhov & Dragoș Olaru, *Arhivele Statului din Cernăuți în perioada interbelică*, "Arhiva românească" 2 (1996), 1, p. 150.

⁹ *Ibidem*, p. 152.

¹⁰ *Ibidem*, p. 150-151.

pentru preluarea documentelor. Din 1932, toate aceste instituții trimiteau spre aprobare nomenclatorul dosarelor, alcătuit de către ele. Situația generală a arhivelor de la Cernăuți a fost una precară, mai ales din cauze financiare și din lipsa unui spațiu adecvat, în ciuda eforturilor lui Teodor Balan, care a condus Arhivele cernăuțene între 1933 și 1940¹¹. La 28 iunie 1940, Teodor Balan a fost nevoit să părăsească Bucovina într-una dintre ultimele garnituri de tren, fără să poată salva documentele pe care le preluase de la Arhiva Prefecturii din Cernăuți.

Revenirea temporară a autorităților române în nordul Bucovinei între iulie 1941 și martie 1944 a făcut posibilă salvarea documentelor. În anul 1944, documentele fondului Prefecturii județului Cernăuți au putut fi evacuate în România, dar în 1945, prin intermediul Comisiei de Control româno-sovietice, o parte din documente au fost preluate de sovietici și predate Arhivei regionale din Cernăuțiul ocupat. Există o controversă, bazată doar pe mărturiile orale și pe lipsa unei părți din documentele fondului, îndeosebi cele cu caracter politic, despre distrugerea arhivei. Românii au aruncat vina pe sovietici pentru dispariția documentelor, în vreme ce aceștia au dat vina pe autoritățile române din 1944-1945. Până în 1950, documentele fondului au rămas nesistematizate. Unitățile de păstrare nu au fost sistematizate cronologic, pe dosarele create în diferitele birouri ale prefecturii nefiind indicați anii. Mai mult, titlurile dosarelor, alcătuite de funcționarii români, nu corespundeau conținutului și cerințelor arhivistice. În fond existau 1.435 kg de documente nearhivate și sistematizate pe dosare. Lipsea, de asemenea, un inventar al dosarelor. Sistematizarea unităților de păstrare s-a făcut pe baza documentelor așa cum au fost păstrate în arhiva Prefecturii. În paralel cu structurarea documentelor s-a efectuat și expertiza lor. În anii 1951-1952, documentele prefecturii au fost prelucrate științifico-tehnic după un ciclu redus: s-au format dosare, s-au alcătuit titlurile lor, au fost indicate datele cronologice, s-au alcătuit registrele.

Între 1951 și 1982, arhiviștii din Uniunea Sovietică au reușit să le prelucreze, inventarieze, pregătindu-le pentru cercetarea istorică. Cele mai multe documente au fost sistematizate între 1966 și 1972, când a fost efectuată prelucrarea științifico-tehnică de îmbunătățire a păstrării și folosirii documentelor fondului Prefecturii Cernăuți: controlul asupra fondării corecte, redactarea titlurilor și parțial schimbarea lor, sistematizarea documentelor în interiorul dosarelor. Inventarele au fost dactilografiate, s-a alcătuit o introducere la ele, precum și un indice cronologic, toate în limba rusă. O serie de documente au fost trecute în alte fonduri, în vreme ce din alte fonduri au intrat în acela la Prefecturii alte 32 de dosare¹².

Cercetarea științifică și accesul liber la informații au devenit posibile abia după prăbușirea URSS și proclamarea independența Ucrainei. Atât în perioada sovietică, cât și după obținerea independenței de către Ucraina, arhiviștii cernăuțeni au avut probleme cu lipsa unui spațiu adecvat pentru păstrarea documentelor. Astăzi, fondul Prefectura județului Cernăuți este înregistrat cu nr. de inventar 15, opis 1-8,

¹¹ *Ibidem*, p. 153.

¹² Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, *Prefectura județului Cernăuți*, Fond 15, opis 1, Introducere, f. 93-94.

având 8 inventare (registre) și 31.278 dosare¹³. Dosarele conțin, în general, puține file, rar depășind 200, foarte multe având sub 10 file.

Structura prefecturii județului Cernăuți

Structura documentelor fondului aflat în discuția noastră are în vedere organizarea instituției prefecturii din perioada interbelică. Unitățile de păstrare au fost sistematizate după structura organizării prefecturii. Sistematizarea pe ani s-a făcut conform structurii fiecărui serviciu în parte. S-a avut în vedere atât criteriul cronologic, cât și cel tematic. Documentele create de prefectură se păstrează pe criteriul numărului de bază, pentru documentele create de instituția prefectului, și pe sistemul dosarelor pentru documentele create de părțile structurale:

I. Secretariatul general

II. Serviciul administrativ:

1. Serviciul personalului avea următoarele funcții:

- a) crearea indicelui alfabetic al funcționarilor județului și comunelor;
- b) formarea dosarelor personale ale funcționarilor;
- c) desfășurarea lucrului referitor la examenele de calificare;
- d) distribuirea adeverințelor și biletelor CFR.

2. Serviciul administrării de stat avea, la rândul lui, următoarele funcții:

- a) purtarea corespondenței și cercetarea plângerilor, referitoare la administrare, ordinea publică și poliție;
- b) realizarea de lucrări legate de alegerile generale și ale palatelor profesionale (muncii și comerțului, economiei, agricol etc.);
- c) desfășurarea de activități legate de aplicarea legilor referitoare la portul de armă, permisul de vânatoare, rutiere etc.;
- d) alcătuirea listelor juraților;
- e) încheierea de lucrări legate de supravegherea vagabonzilor, a persoanelor fără domiciliu, a persoanelor dispărute, alienați, incendii, inundații;
- f) asigurarea evidenței pașapoartelor pentru străinătate și distribuirea lor;
- g.) aplicarea legilor și regulamentelor locale (eliberarea brevetelor, interzicerea lucrului în zilele de sărbătoare);
- h) activitatea de control al străinilor;
- i) desfășurarea lucrului legat de conferirea ordinelor și medaliilor;
- j) arendarea terenurilor de vânatoare și evidențierea lor;
- k) **activitatea de turism.**

3. Serviciul administrării județene și comunale era organizat pentru îndeplinirea funcțiilor:

- a) de delimitare teritorială a județului: unirea și despărțirea comunelor și satelor, schimbarea denumirilor de comune;
- b) de organizare a alegerile locale, formarea și lichidarea consiliilor, alegerile primarilor, controlul activității consiliilor comunale etc.;
- c) de control al comerțului în localitățile rurale;
- d) de eliberare a brevetelor pentru întreținerea crâșmelor.

¹³ Державний Комітет Архівів України, Державний Архів Чернівецької Області, *Путівник Державний архів Чернівецької області, Путівник*, 1, Сетăuți-Kiev 2005, p. 164.

4. Serviciul statistic avea următoarele atribuții:

a) centralizarea tuturor informațiilor statistice județene și predarea lor către

Direcția de Statistică;

b) controlul asupra instituțiilor de statistică și a datelor statistice provenite de la întreprinderile private.

5. Serviciul educației se ocupa de problemele școlii și cultelor, controla activitatea instituțiilor și societăților cultural-educative.

III. Secția de finanțe și contabilitatea:

1. Serviciul contabilității județene avea atribuții în:

a) alcătuirea și îndeplinirea bugetului județean;

b) alcătuirea dărilor de seamă;

c) evidența avutului prefecturii;

d) executarea tuturor operațiilor financiare.

2. Secția contabilității comunale avea următoarele funcții:

a) controlul și avizarea bugetelor și dărilor de seamă ale primăriilor comunale;

b) controlul asupra organizării și desfășurării licitațiilor de vânzare-cumpărare și arendare a avutului primăriei;

3. Serviciul economic urmărea inventarierea avutului primăriilor și a controlului convențiilor de lucru cu caracter gospodăresc.

IV. Secția tehnică și a drumurilor avea responsabilități în repararea, întreținerea și construirea drumurilor pe teritoriul județean folosind bugetul prefecturii.

V. Secția sanitară avea funcția de control sanitar la întreprinderile private și a edificiilor de folos obștesc.

VI. Secția veterinar-zootehnică avea atribuții în controlul sanitar-veterinar pe teritoriul județului.

VII. Secția juridică trebuia să rezolve probleme juridice în administrarea județeană și reprezenta prefectura în instituțiile judiciare.

VIII. Secția MONT urmărea, sub conducerea directă a prefectului, desfășurarea activităților legate de apărarea antiaeriană, pregătirea premilitară, rechiziționarea bunurilor în caz de necesitate¹⁴.

Fondul este împărțit pe opise. Opisul I are documente cuprinse între 1919 și 1922, împărțite pe ani. De exemplu, pentru anul 1919 sunt primele 60 de dosare, pentru 1920 dosarele sunt numerotate de la 61 la 109, iar anul 1921 cuprinde dosarele cu numerele 110-172, respectiv pentru 1922 dosarele cu numerele 173-200. Opisul al II-lea cuprinde documente pentru anii 1922-1928, dar conține foarte multe dosare ale căror documente sunt mai vechi, însă sunt inventariate mai târziu. De exemplu, dosarul 977 din Opisul al III-lea are documente cuprinse între anii 1907 și 1927¹⁵. Unele dosare pot să conțină și anii extremi ai documentelor, deși nu întotdeauna aceștia sunt indicați. De exemplu, dosarul 972 din opisul al III-lea are

¹⁴ Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, *Prefectura județului Cernăuți*, Fond 15, opis I, Introducere, f. 10-12.

¹⁵ *Ibidem*, opis III, ds. 977.

documente dintre 1920 și 1938, deși conține doar 16 file¹⁶. Ultimele trei opise cuprind documente din anii 1941 și 1944. Foarte multe dosare sunt scoase din cercetare încă din perioada sovietică, cele mai multe fiind din ultimele opise, mai ales pentru anul 1944. De exemplu, în opisul al VI-lea, pentru 1944, cu excepția dosarelor cu numerele 209 și 210, toate dosarele de la 203 până la 269 sunt scoase din cercetare¹⁷. Aceste dosare se află la Sediul Central al Arhivelor din Cernăuți și sunt în lucru.

Fondul Prefecturii județului Cernăuți cuprinde ordinele și circularele Ministerului de Interne și Sănătății, ale Directoratului II ministerial în problemele prefecturilor (1919-1940), procesele verbale ale ședințelor comisiilor prefecturii și consiliilor comunale ale primăriilor județene (1919-1940), corespondență cu Ministerul de Interne și Chestura de Poliție Cernăuți referitoare la înregistrarea societăților și sindicatelor (1918-1940), memorii despre activitatea organelor administrative și politice din județ (1941-1944), buletine informative ale Chesturii de Poliție Cernăuți referitoare la starea infracțiunilor în județ (1934-1939), dosare privitoare la recunoașterea cetățeniei române (1919-1928), eliberarea pașapoartelor pentru străinătate, eliberarea de permise pentru construcție și deschiderea întreprinderilor industriale, înregistrarea societăților și a actelor stării civile a locuitorilor ținutului, tabele statistice ale bolilor epidemice (1919-1940). Pentru anii 1941 și 1944, cele mai multe dosare conțin informații despre persoanele încorporate sau demobilizate, invalizii de război, hărți ale județului, monografiile propagandistice, corespondența dintre prefectură și guvernatorul Bucovinei, diferitele ministere (de exemplu, Ministerul Economiei Naționale) sau preturi și comune, planurile școlilor și întreprinderilor industriale, listele de plată pentru funcționarii prefecturii, listele funcționarilor instituțiilor administrative județene (1941-1944) etc.¹⁸

Documentele de arhivă păstrate la Direcția Arhivelor de Stat a Regiunii Cernăuți încadrate în fondul Prefectura județului Cernăuți pun în evidență locul și rolul pe care instituția Prefecturii l-a avut în perioada 1919-1940, respectiv 1941-1944. Rolul pe care prefectura l-a avut în societatea bucovineană trebuie înțeles prin analiza raporturilor cu consiliul județean și celelalte instituții care au existat pe teritoriul județului Cernăuți. Acesta trebuie studiat în funcție de schimbările pe care Bucovina în general și județul Cernăuți în special le-au traversat în perioada cât a aparținut de statul român. Materialul documentar care pune în evidență rolul instituției Prefecturii în cele de mai bine două decenii de activitate este destul de bogat. Foarte importante sunt acele documente care particularizează scopul și rolul prefecturii în cadrul implementării politicii românești în teritoriul care a aparținut Austro-Ungariei. Din multitudinea de probleme pe care le-a surmontat instituția prefecturii am reliefat rolul prefecturii în raporturile cu celelalte instituții și organisme, cu structurile aflate în subordine, implicarea acestora în rezolvarea problemelor populației și mai ales ale minorităților de pe raza județului Cernăuți. Structura documentelor fondului privește organizarea internă a instituției Prefecturii

¹⁶ *Ibidem*, ds. 972.

¹⁷ *Ibidem*, opis VI, *passim*.

¹⁸ Державний Комітет Архівів України, *op. cit.*, p. 165.

și respectă în general organigrama acestor instituții în toate județele României interbelice. Unul din neajunsuri este inexistența unui material documentar mai bogat pentru unele aspecte, legat poate și de faptul că arhivele cernăuțene au avut mult de suferit datorită celor două războaie mondiale. Perioada 1941-1944 este una foarte complexă, în care instituția a avut de făcut față dificultăților datorate evenimentelor din cel de al doilea război mondial, în condițiile conflictului cu Uniunea Sovietică. Datorită importanței practice și științifice pe care le prezintă documentele fondului Prefectura județului Cernăuți, acesta ar trebui studiat de orice cercetător care are în vedere istoria Bucovinei în particular sau a României interbelice în general.

Pentru transparentizarea documentării în arhivele ucrainene o piatră de încercare ar fi crearea și vitalizarea unei Comisii comune româno-ucrainene care să preia ideea de copiere sau microfilmare a documentelor de interes pentru cercetătorii români aflate pe teritoriul Ucrainei. Totodată, Arhivele Naționale ale României ar putea iniția un dialog cu reprezentanții ucrainenii pentru a susține interesul cercetătorilor din țara vecină în identificarea arhivelor românești care conțin informații despre istoria ucrainenilor. Aceasta ar putea duce la impulsivarea relațiilor româno-ucrainene într-un climat de încredere reciprocă între cele două părți, modificând tradiționala imagine negativă dintre ele.

Romanian Archives in Ukraine: The Prefect's Office of the County of Chernivtsi Fond (abstract)

The documents included in the Prefect's Office of the county of Chernivtsi fond that could be found in the State Archive of the Chernivtsi Region (Ukraine) emphasize the role of this institution in the years in which the county of Chernivtsi was a part of the national territory of Romania (1918-1940 and 1941-1944). The part taken by the Prefect's office could not be understood without the presentation of the relations with other state institutions, trade companies or private associations. The Prefect's office was created as an administrative superior body of the county on November 12, 1918 according to the temporary law of the Romanian National Council "About the organization of power in Bucovina" replacing the Austrian district administrations. It was subordinated to the Secretary of the Ministry of Interior of Bukowina (1918-1923), the General Directorate of Interior of Bukowina (1923-1925), the Ministry of Interior (1925-1940, 1934-1938), the General Inspectorate of the Regional Administration of Bukowina (1931-1934), the Royal Resident of the County of Suceava (1938-1940) and the Governor of the Province of Bukowina (1941-1944). The Prefect's office included the county Council, county and prefect representatives and led the political and household life of the county. It also controlled the activity of the administrative institutions (town halls and prices) and supervised the public organization. The Prefect's office practically ended its activity in 1944, after an interruption between June 1940 and July 1941. The Prefect's office of the county of Chernivtsi fond includes: orders and circulars of the Ministry of Interior and Health, of the second Ministerial Directory concerning the Prefect's office's issues (1919-1940), transcripts of the meetings of the prefect' office's commissions and of the communal councils of the county town halls (1919-1940),

correspondence with the Ministry of Interior and the Police Station of Chernivtsi regarding the registration of associations and companies (1918-1940), memoirs about the activity of the administrative and political bodies of the county (1941-1944), informative bulletin of the Police Station of Chernivtsi regarding the state of criminality in the county (1934-1939), files regarding the recognition of the Romanian citizenship, the issuing of passports, the issuing of building permits and the opening of industrial enterprises, the registration of companies and civil status of the inhabitants of the region, statistic tables of the epidemic diseases (1919-1940), historical-geographic memoirs of the county (1919-1940), maps of the county, plans of the schools and the industrial enterprises, payment lists for the employees of the prefect's office, lists of the officials of the county administrative institutions (1941-1944), etc. The fund is registered with the inventory no 15, opis 1-8, having 31,278 files.